

การวิเคราะห์ความมีอยู่ของเซียงซ้องบ้านโพน ตำบลโพนทอง อำเภอเซียงยีน
จังหวัดมหาสารคาม

An analysis of Xiang Kong existence at Phon Village, Phon Thong Sub-District,
Chiang Yuen District, Maha Sarakham Province

พระใบฎีกาอนุพงศ์ สุเมธ (อาจมุงคุณ)¹,
จรัส ลีกา², พระครูภาวนาโพธิคุณ³ และ พระครูศรีปริยัติบัณฑิต (ปพน แสงย้อย)⁴
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น^{1,2,3,4}

Phrabaidika Anupong Sumedho (Artmungkhun)¹,
Jaras Leeka², Phrakhru Bhavanabodhikun³
and Phrakhrusripariyatbandit (Paphon Saengyoi)⁴
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus^{1,2,3,4}
Corresponding Author, Email: anupongadv@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาแนวความคิดเรื่องความมีอยู่ของเซียงซ้อง 2. ศึกษาความมีอยู่ของเซียงซ้องบ้านโพน ตำบลโพนทอง อำเภอเซียงยีน จังหวัดมหาสารคาม และ 3. วิเคราะห์ความมีอยู่ของเซียงซ้องบ้านโพน ตำบลโพนทอง อำเภอเซียงยีน จังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 28 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัย พบว่า

1. เซียงซ้องเป็นความเชื่อในผี และวิญญาณบรรพบุรุษ ที่อยู่อีกภพภูมิหนึ่งที่มนุษย์ไม่สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัส แต่มนุษย์จะรู้ถึงความมีอยู่ได้ด้วยความเชื่อที่แสดงผ่านพิธีกรรมเพื่อจัดความชั่วร้าย และพิธีกรรมนี้ได้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนอีสานที่นำไปสู่ความสงบสุขของสังคม

* ได้รับบทความ: 28 สิงหาคม 2567; แก้ไขบทความ: 19 กันยายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2567
Received: 28 August 2024; Revised: 19 September 2024; Accepted: 30 September 2024

2. ชาวบ้านโพนมีความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมเซียงซ้องว่า ผีเซียงซ้องมีหน้าที่ติดต่อกับอำนาจลึกลับ ด้วยการอัญเชิญวิญญาณให้มาสิงร่างหุ่นฟางที่สร้างขึ้นในการประกอบพิธีกรรม ชาวบ้านเมื่อเกิดความไม่สบายใจ จะทำพิธีกรรมเซียงซ้องเพื่อเสี่ยงทายหาสาเหตุ และวิธีแก้ไข และชาวบ้านยังพิธีกรรมนี้เป็นเครื่องมือในการควบคุมความประพฤติของคนในสังคม

3. ความมีอยู่ของเซียงซ้องบ้านโพน เมื่อนำทฤษฎีทางปรัชญามาพิสูจน์ความมีอยู่ ได้แก่ การอ้างเหตุผลเชิงภววิทยา การอ้างเหตุผลเชิงจักรวาลวิทยา การอ้างเหตุผลเชิงอันทวิทยา การอ้างเหตุผลเชิงจริยธรรม และการอ้างเหตุผลแบบอื่น ๆ จึงสรุปและยืนยันได้ว่า เซียงซ้องของบ้านโพนนั้นมีอยู่จริง ในฐานะเป็นวิญญาณศักดิ์สิทธิ์และมีอำนาจที่ให้คุณและโทษแก่มนุษย์ได้

คำสำคัญ: ความมีอยู่; เซียงซ้อง; ความเชื่อ

Abstract

The objectives of this research were: 1. to study the concept of Xiang Kong existence; 2. to study the existence of Xiang Kong at Phon Village, Phon Thong Sub-district, Chiang Yuen District, Maha Sarakham Province; 3. to analyze the existence of Xiang Kong at Phon Village, Phon Thong Sub-district, Chiang Yuen District, Maha Sarakham Province. This study was carried out by means of qualitative research by studying the information from the Tipitaka, documents, and related research. There were 28 key informants. The data were interpreted by the descriptive analysis based on the inductive method.

The research results were as follows :

1. Xiang Kong is a belief in ghosts and ancestral spirits in another realm that human beings cannot perceive with their senses, but they can know its existence through the beliefs expressed through rituals to eradicate evil, and this ritual has held the hearts of the Isan people, leading to the peace of society.

2. Phon villagers believe about the Xiang Kong ritual that the Xiang Kong ghost is responsible for communicating with mystical powers by summoning spirits to possess the straw puppets made for the ritual. When villagers feel uneasy, the Xiang Kong ritual is performed to guess the cause and solution, and the villagers also use this ritual to control the behavior of the people in society.

3. Existence of Xiang Kong in Phon Village based on philosophical theories can be proved by ontological reasoning, the cosmological argument, anatomical reasoning, ethical justification, and other justifications. Therefore, it can be concluded and confirmed that Xiang Kong in Phon Village existed as a divine spirit and had the power to give benefits and harm to human beings.

Keywords: Existence; Xiang Kong; Ancestral Spirits

บทนำ

ความเชื่อเป็นสิ่งที่มียุทธพลอย่างลึกซึ้งต่อจิตใจ การประพฤติปฏิบัติ และการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ความเชื่อถือ ความศรัทธา ความเลื่อมใส และความยอมรับนับถือนั้นสามารถผลักดันให้มนุษย์ประพฤติตามแนวทางที่ตนยึดถือ เช่น ชาวพุทธเชื่อว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” จึงพยายามกระทำความดี ในขณะที่ชาวคริสต์เชื่อว่าหากปฏิบัติตามคำสอนของพระเจ้าแล้วจะได้ขึ้นสวรรค์ จึงมีความมุ่งมั่นในการดำเนินชีวิตตามแนวทางแห่งศาสนาในบางศาสนาก็มีความเชื่อว่าหากเสียชีวิตในสนามรบจะได้ไปอยู่บนสวรรค์ ความเชื่อเหล่านี้จึงมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตและสามารถทำให้ผู้คนกล้าหาญยิ่งขึ้น ถึงขั้นไม่เกรงกลัวความตาย ทั้งนี้ ความเชื่อยังเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดประเพณี พิธีกรรม และวิถีชีวิตในสังคม หากความเชื่อมีเหตุผล ย่อมเป็นประโยชน์ต่อชีวิตความเป็นอยู่ แต่หากเป็นความเชื่อที่ไร้เหตุผลหรือมโนงาย ก็อาจเป็นภัยต่อบุคคล ครอบครัว และสังคมโดยรวมชาวอีสานถือเป็นกลุ่มชนที่มีลัทธิความเชื่อหลากหลาย และมักเชื่อในเรื่องต่าง ๆ ได้ง่ายกว่ากลุ่มชนอื่น จากการศึกษาเปรียบเทียบพบว่า ชาวอีสานและชาวเหนือมีแนวโน้มที่จะเชื่อง่าย อาจเป็นเพราะได้รับอิทธิพลจากคำสอนทางศาสนาอย่างลึกซึ้ง หรือเพราะระดับการศึกษาที่ยังไม่สูงมาก หรือเพราะได้รับการปลูกฝังจากประเพณีเก่าแก่ที่สอนให้เชื่อฟังผู้นำและผู้มีความรู้ไว้ก่อน

ในวัฒนธรรมอีสาน คำสอนลักษณะดังกล่าวปรากฏอยู่มากใน “บทผญาโต้งโตย” ซึ่งอยู่ในรูปของกลอนลำ วรรณคดี และนิทานพื้นบ้าน ความเชื่อที่ง่ายตายนี้ อาจกลายเป็นจุดอ่อนที่ทำให้ชาวอีสานตกเป็นเหยื่อของมิจฉาชีพ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง (สำลี รักสุทธี, 2550 : 7) ในพระพุทธศาสนา ศรัทธาจะต้องมีปัญญากำกับอยู่เสมอ หากมีเพียงความเชื่อโดยปราศจากปัญญา จะกลายเป็นความเชื่อมโนงาย (Blind Faith) ที่ไร้เหตุผลและปราศจากการไตร่ตรอง พระพุทธเจ้าจึงทรงสอนว่า ศรัทธาต้องควบคู่กับปัญญา เพื่อป้องกันความมโนงายอันเกิดจาก “อวิชชา” ความไม่รู้ เมื่อมนุษย์เผชิญเหตุการณ์ธรรมชาตินี้ที่ไม่สามารถอธิบายได้ เช่น ฟ้าผ่า แผ่นดินถล่ม ก็อาจเชื่อว่ามีสิ่งเร้นลับอยู่เบื้องหลัง จึงเกิดการสมมติขึ้นว่ามีผี เทพเจ้า หรือวิญญาณคอยควบคุมสิ่งเหล่านั้น พร้อมจัดพิธีกรรมบูชาเพื่อให้ผ่อนคลายความรุนแรงหรือขอพรให้เกิดความสุข สิ่งเหล่านี้พัฒนาจากขนบธรรมเนียมสู่วัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมทางศาสนา

ในพระพุทธศาสนา ได้เกิดคำสอนที่จำแนกบุญบาปอย่างชัดเจนว่า ผู้ทำความดีจะได้เกิดในสวรรค์และเข้าสู่พระนิพพาน ส่วนผู้ทำบาปจะต้องตกนรกและเผชิญความทุกข์ ผู้คนจึงยึดถือคำสอนเหล่านี้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต (มณี พยอมยงค์, 2536 : 69-70)

ประเทศไทยแม้จะนับถือพระพุทธศาสนาเป็นหลัก แต่โดยธรรมชาติแล้ว เป็น “สังคมระบบความเชื่อ” ซึ่งรวมถึงความเชื่อทางศาสนา ลัทธิ และจิตวิญญาณ มนุษย์เชื่อว่ามีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่ควบคุมธรรมชาติและชีวิต การนับถือสิ่งเหนือธรรมชาติ เช่น ผี เทวดา ภูต หรือวิญญาณ จึงยังคงมีอิทธิพลสูง โดยเฉพาะในสังคมชนบท ความเชื่อเหล่านี้ทำให้เกิดพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น การบนบาน การแก้บน การทรงเจ้าเข้าผี ฯลฯ ซึ่งช่วยให้ผู้คนรู้สึกปลอดภัย มีความหวัง และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจ

ความเชื่อในลักษณะนี้จึงเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ มนุษย์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และมนุษย์กับสังคมโดยรวม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับความเชื่อเรื่องเวียนว่ายตายเกิดตามหลักของพระพุทธศาสนา ซึ่งถือว่า หากปฏิบัติดีจะได้ผลดี หากละเลยอาจประสบทุกข์

ดังนั้น ความเชื่อจึงเป็นพลังสำคัญที่สามารถบันดาลทั้งสุขและทุกข์ให้เกิดขึ้นในชีวิตได้ (พระวันนิ ขนติโพล (ขันตีกุล), 2561 : 3) สำหรับชุมชนบ้านโนน ตำบลโนนทอง อำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม ประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา และสืบทอดศรัทธามาแต่บรรพบุรุษ พวกเขามีความเชื่อในเรื่องบุญบาป คุณโทษ เชื่อว่าหากทุกคนมีศีลธรรมและปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี บ้านเมืองจะสงบสุขและเจริญรุ่งเรือง ผู้คนจะอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบวินัย ทำให้ปัญหาอาชญากรรมเกิดขึ้นน้อย และชาวบ้านสามารถประกอบอาชีพได้อย่างปกติสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวความคิดเรื่องความมีอยู่ของสิ่งข้องบ้านโนน ตำบลโนนทอง อำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาความมีอยู่ของสิ่งข้องบ้านโนน ตำบลโนนทอง อำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อวิเคราะห์ความมีอยู่ของสิ่งข้องบ้านโนน ตำบลโนนทอง อำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ความมีอยู่ของสิ่งข้องบ้านโนน ตำบลโนนทอง อำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม” ครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการศึกษาจาก เอกสาร และการศึกษาภาคสนาม โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร : การศึกษาแนวความคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานี้ มีดังนี้

1) แหล่งข้อมูลขั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 พร้อมด้วยคัมภีร์อรรถกถาฎีกา และอนุฎีกาที่เกี่ยวข้อง 2) แหล่งข้อมูลขั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) ได้แก่ ตำราทางวิชาการ งานวิจัย เอกสาร หนังสือต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. ขั้นศึกษาภาคสนาม : ข้อมูลภาคสนาม เป็นข้อมูลหลักที่มีความสำคัญต่อการศึกษาค้นคว้า ใช้แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์และการเข้าไปมีส่วนร่วม โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเป็นรายบุคคล (Personal interview) ได้แก่ ชาวบ้านโพน ที่เกี่ยวข้องทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคามและบุคคลนอกพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง

3. เครื่องมือการวิจัย : เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กล้องถ่ายรูป, เครื่องบันทึกเสียง, สมุดจดบันทึก, กล้องถ่ายวิดีโอ และผู้ช่วยเก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและแสดงผล : นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ด้วยวิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Method) ภายหลัง จากการวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินผลการวิเคราะห์แล้ว ก็นำมาทำการสรุปผลแบบอุปนัยวิธีนำเสนอผลการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะในกรณีที่เหมาะสม การศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในอนาคตต่อไป

ผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ความมีอยู่ของเชียงข้องบ้านโพน ตำบลโพนทอง อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม” ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. แนวความคิดเรื่องความมีอยู่ของเชียงข้อง พบว่า ความเชื่อและพิธีกรรมเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่มีการถ่ายทอดกันมาแต่ครั้งบรรพกาล ซึ่งความเชื่อลักษณะนี้เป็นเรื่องของนามธรรมที่เชื่อมโยงระหว่างบุคคลกับกลุ่มชน และระหว่างกลุ่มชนกับสภาพแวดล้อม แม้ว่าบุคคลแต่ละบุคคลจะมีความเชื่อเป็นของตนเอง แต่ระบบความเชื่อของบุคคลก็เป็นพื้นฐานในการรองรับการอยู่ร่วมกันของกลุ่ม เพราะบุคคลที่อยู่ในกลุ่มชนเดียวกันจะผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมมาคล้ายคลึงกัน และสื่อที่ใช้เพื่อเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมด้วยการนำเอาหลักจริยธรรมของศาสนาที่สังคมนั้น ๆ นับถืออยู่มาglomเกลสาสมาชิกของกลุ่มชนเพื่อให้เกิดเอกภาพในการอยู่ร่วมกันในสังคม ผลของการมีความเชื่อที่คล้ายคลึงกันที่นำไปสู่การประกอบพิธีกรรมต่างๆ เพื่อสนองตอบต่อความต้องการกลุ่มชนเป็นการกระทำเชิงสัญลักษณ์ที่ต่อยอดคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แสดงออกด้วยการกระทำ และถ้อยคำที่เป็นส่วนหนึ่งของขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มชน ส่วนพิธีกรรมเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงวิถีวัฒนธรรมของสมาชิกในชุมชนที่แสดงให้เห็นถึงมิติแห่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ และมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ ในแนวคิดเกี่ยวกับเชียงข้องเป็นความเชื่อแม้ว่าจะเป็นความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติเกี่ยวกับ

ผี วิญญาณบรรพบุรุษ และเทพอารักษ์ เป็นต้น ซึ่งถือเป็นการแสดงให้เห็นถึงมิติความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ แม้ว่าแนวคิดเรื่องเซียงซ้องจะเป็นเพียงพิธีกรรมที่ถูกสร้างขึ้นมาจากความเชื่อของชาวอีสานที่มีความเชื่อเรื่องผี และวิญญาณ ซึ่งความเชื่อนี้ไม่ได้ทำให้เกิดความเสียหายอะไรต่อสังคม แต่กลับเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจของคนในสังคม ซึ่งตัวพิธีกรรมเองได้ช่วยการทำลายความชั่วร้ายที่เกิดขึ้น และได้เกื้อกูลให้การดำเนินชีวิตเป็นไปด้วยความผาสุก นอกจากความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ และผีอื่น ๆ แล้ว ยังมีความเชื่อว่าโลกมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์สถิตอยู่ในธรรมชาติต่าง ๆ เช่น ภูเขา ต้นไม้ แม่น้ำ ตลอดจนดวงดาวต่าง ๆ ซึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้สามารถบันดาลความสุข ความทุกข์แก่มนุษย์ได้ จากแนวคิดเรื่องเซียงซ้องดังกล่าวมานี้สามารถยืนยันถึงความมีอยู่ของเซียงซ้องในฐานะเป็นวิญญาณอันศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถให้คุณให้โทษแก่มนุษย์ได้ ดังนั้นชาวอีสานจึงถือว่าการประกอบพิธีกรรมดังกล่าวนี้เป็นพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ที่จะพึงปฏิบัติด้วยความเคารพศรัทธา และปฏิบัติด้วยความถูกต้องตามแบบแผนที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมา แม้ว่าแนวคิดดังกล่าวนี้จะเป็นเรื่องของนามธรรมที่มีความเร้นลับยากต่อการพิสูจน์แต่เพราะพลังแห่งศรัทธาและผลที่เกิดขึ้นต่อการดำเนินชีวิตของในชุมชนจึงทำให้เกิดแนวปฏิบัติที่ดีในมิติของจริยศาสตร์ที่พึงปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้น ซึ่งเมื่อวิเคราะห์แล้วจะพบว่า แนวคิดเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ถ้ามีการปฏิบัติต่อสิ่งนั้นด้วยความศรัทธา และด้วยเคารพแล้วจะนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติที่ดีที่เป็นปทัสฐานของสังคมต่อไป

2. ความมีอยู่ของเซียงซ้องบ้านโนน ตำบลโนนทอง อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า

1) พิธีกรรมเซียงซ้องเป็นพิธีกรรมตามความเชื่อดั้งเดิมของชาวอีสานที่มีความเชื่อที่เกี่ยวกับผีหรือวิญญาณที่มีบทบาทหน้าที่ในการขจัดปัดเป่าภัยพิบัติต่างๆ ของชุมชน ซึ่งความเชื่อนี้สืบทอดมาแต่ครั้งบรรพชนจนถึงปัจจุบัน 2) พิธีกรรมเซียงซ้อง เกิดจากการสร้างหุ่นที่สานด้วยไม้ไผ่และสานทำให้เป็นช่อง (อุปกรณ์สำหรับใส่ปลา) แต่มีการตัดแปรงช่องนี้ให้มีลักษณะคล้ายมนุษย์ แล้วประกอบพิธีการอัญเชิญเทพหรือวิญญาณศักดิ์สิทธิ์ให้มาสิงในร่างหุ่นที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมเช่น การรักษาโรคภัยไข้เจ็บ การเสี่ยงทายหาฝน การเสี่ยงทายหาแม่แล้ง การเสี่ยงทายหาตาน้ำ การเสี่ยงทายหาของที่หาย การเสี่ยงทายหาผู้ที่น่ายาเสพติดหรือสิ่งผิดกฎหมายเข้ามาในหมู่บ้าน หรือการอธิบายสาเหตุของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม 3) ชาวบ้านโนนมีความเชื่อว่า “เซียงซ้อง” นี้มีอยู่จริง โดยเชื่อว่า ผีเซียงซ้องมีอยู่ในฐานะเป็นทูตที่ทำหน้าที่ในการติดต่อกับวิญญาณ อำนาจกลับหรือสิ่งเหนือธรรมชาติ 4) ความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมเซียงซ้องของชาวบ้านโนนนี้เป็นการแสดงถึงความเชื่อที่ประกอบขึ้นเพื่อสร้างความมั่นใจ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นขวัญกำลังใจในการประกอบอาชีพ สร้างความมั่นใจในชีวิต และการประกอบพิธีกรรมยังเป็นการควบคุมความประพฤติของคนในสังคมได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ พิธีกรรมเซียงซ้องของชาวบ้านโนนไม่ได้ทำหน้าที่ในฐานะ เป็นพิธีกรรมเพียงเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่อื่น ๆ ที่เอื้อประโยชน์ให้กับชุมชน เป็นการสร้างขวัญกำลังใจและการจัดระเบียบทางสังคมให้มีความเข้มแข็ง

ทั้งยังเป็นการให้เกิดการผ่อนคลายความตึงเครียดที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางสังคม และภัยที่เกิดจากธรรมชาติ ทั้งยังเป็นการอนุรักษ์พิธีกรรม ความเชื่อที่กำลังจะสูญหายไป

3. การวิเคราะห์ความมีอยู่ของเซียงซ้องบ้านโพน ตำบลโพนทอง อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า แนวคิดเรื่องเซียงซ้องเป็นสิ่งที่เป็นามธรรม ซึ่งตามความเชื่อของชาวบ้าน มีความเชื่อว่าผีเป็นสิ่งที่มียู่จริงแต่ผีมีความเป็นอยู่อีกมิติหนึ่งหรือมียู่อีกภพภูมิหนึ่ง ซึ่งมนุษย์ไม่สามารถสัมผัสได้ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า มนุษย์จะรู้ได้พิสูจน์ได้ด้วยเหตุผล ด้วยวิธีการปฏิบัติตามความเชื่อของแต่ละความเชื่อ หากจะกล่าวถึงความมีอยู่ของเซียงซ้องในความเป็นจริงก็จะพบว่า เซียงซ้องนั้นมีลักษณะของความเป็นามธรรม กล่าวคือ เซียงซ้องนั้นเป็นวิญญาณ หรือเทพที่ไม่สามารถนำมาแสดงในเชิงประจักษ์ได้ เพราะเป็นสภาวะที่อยู่เหนือประสาทสัมผัสของมนุษย์ และผู้ที่เข้าถึงมิติเรื่องวิญญาณหรืออำนาจลึกลับในลักษณะนี้ได้จะต้องเป็นบุคคลผู้มีลักษณะพิเศษที่มีประสบการณ์ทางจิตวิญญาณเท่านั้น แต่เพื่อเป็นการยืนยันถึงความมีอยู่จริงของเซียงซ้องเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ความมีอยู่ของเซียงซ้องใน 5 ประเด็น ดังนี้

1) การอ้างเหตุผลเชิงภววิทยา เป็นการอ้างเหตุผลเชิงมโนทัศน์หรือแบบก่อนประสบการณ์ ซึ่งเห็นว่า การยืนยันการมีอยู่ของพระเจ้าสามารถกระทำได้โดยไม่ต้องอาศัยหลักฐานเชิงประจักษ์หรือประสบการณ์ แต่อาศัยการวิเคราะห์มโนทัศน์เรื่องพระเจ้าในฐานะสิ่งที่สมบูรณ์สูงสุดเพียงอย่างเดียว คือ จิต ในฐานะที่จิตเป็นสิ่งที่มียู่จริง และสิ่งนั้นย่อมเป็นสิ่งที่คิดถึงได้ ถ้าเป็นกรณีของวิญญาณก็จะได้หลักการอนุมานว่า (1) วิญญาณเป็นสิ่งที่สัตว์ผู้คนโดยทั่วไปสามารถคิดถึงได้ และเป็นสิ่งที่มียู่จริง (2) วิญญาณดำรงอยู่ในความเป็นจริง ย่อมเป็นสิ่งที่อยู่เหนือกว่าผู้ที่คิดถึงได้เพียงอย่างเดียว (3) วิญญาณที่สัตว์หรือมนุษย์ทั่วไปสามารถคิดถึงได้จะต้องมีอยู่จริงเพราะเป็นสิ่งที่สามารถคิดถึงได้ เพราะถ้าวิญญาณไม่มีอยู่คนทั่วไปก็จะไม่สามารถคิดถึงหรือจินตนาการถึงได้เลย ดังนั้น หากพิจารณาจากกรอบการอนุมานนี้ เซียงซ้องในฐานะที่เป็นวิญญาณจึงมีอยู่จริง

2) การอ้างเหตุผลเชิงจักรวาลวิทยา เพื่อพิสูจน์ความมีอยู่ของเซียงซ้องนั้นเป็นการพิจารณาจากกรณีของความเชื่อเรื่องจักรวาลวิทยาในศาสนาทุกศาสนา จะมีความเชื่อเรื่องหนึ่งเหมือนกันคือ เรื่องภพภูมิและจักรวาลที่เป็นที่รวมของภพภูมิต่าง ๆ เหตุที่มีความเชื่อเรื่องภพภูมิ เนื่องจากว่า ภพภูมิลำนี้จะเป็นสถานที่ในการรับรองผลการกระทำบุญ บาป หรือชั่วดีของมนุษย์ เมื่อว่ากันถึงที่สุดจักรวาลก็ใช้เป็นสถานที่รองรับวิญญาณของมนุษย์ที่ได้ทำดี ทำชั่วในโลกมนุษย์แล้วนั่นเอง แม้แต่ในพระพุทธศาสนาก็กาลังถึงจักรวาลนี้มีอยู่จริง โดยแบ่งเป็นภพภูมิได้ถึง 31 ภพภูมิและหนึ่งในนั้นก็มีภพภูมิหรือที่เกิดของเซียงซ้องรวมอยู่ด้วย เมื่อพิจารณาจากกรอบหลักการดังกล่าวจึงเป็นเครื่องยืนยันได้ว่าเซียงซ้องนั้นมีอยู่จริง

3) การอ้างเหตุผลเชิงอันทวิทยา เป็นการอ้างเหตุผลจากการออกแบบ การอ้างเหตุผลแบบนี้เป็นแบบหลังประสบการณ์ ในประเด็นนี้ เซียงซ้องเป็นวิญญาณหรือเทวดาที่ไม่ได้เป็นผู้สร้าง หรือผู้ออกแบบ

เพราะวิญญานหรือเทพเป็นสัตว์โลกที่ต้องตกอยู่ในอำนาจของกรรม จึงไม่ได้อยู่ในฐานะของผู้สร้าง การที่จะเกิดเป็นวิญญานหรือเทพก็เพราะมีการสั่งสมหรือออกแบบกรรมในทางที่ดีหรือไม่ดี จึงทำให้ไปเกิดตามภพภูมิต่าง ๆ แต่ภพภูมิลำหนักรู้มีอยู่เองตามธรรมชาติ โดยไม่มีใครสร้างหรือออกแบบขึ้นมา แต่สำหรับพิธีกรรมเซียงซ้องเป็นพิธีกรรมที่สร้างขึ้นจากความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับผีและวิญญาน ซึ่งชาวบ้านถือว่าเป็นพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์จะนำมาใช้ต่อเมื่อหมดหนทางที่จะแก้ไขเหตุการณ์ต่าง ๆ ตามกฎเกณฑ์ของสังคมได้เท่านั้น เมื่อพิจารณาจากกรอบหลักการดังกล่าวจึงยืนยันได้ว่าเซียงซ้องนั้นมีอยู่จริง

4) การอ้างเหตุผลเชิงจริยธรรม เป็นการอ้างเหตุผลแบบหลังประสบการณ์อีกรูปแบบหนึ่งที่ว่าด้วยการประสบการณ์ทางจริยธรรมของมนุษย์ ซึ่งมีลักษณะสองประการ คือ เป็นการอ้างเหตุผลเชิงปฏิบัติ ซึ่งอิงกับประสบการณ์ทางจริยธรรมของมนุษย์มากกว่าที่จะเป็นการอ้างเหตุผลเชิงทฤษฎี ตามธรรมดาแล้วผู้ทำความดีย่อมได้รับรางวัลหรือความสุขความสบายใจและผู้ทำความชั่วย่อมจะได้รับโทษและมีความทุกข์กายทุกข์ใจตามกฎหมาย ซึ่งการอ้างเหตุผลหรือข้อพิสูจน์ในเชิงจริยธรรมข้อนี้มีลักษณะของการอ้างเหตุผลคือ (1) ถ้ากฎจริยธรรมสมบูรณ์มีอยู่ พระเจ้าย่อมมีอยู่ (2) กฎจริยธรรมสมบูรณ์มีอยู่ (3) ดังนั้นพระเจ้าย่อมมีอยู่ เมื่อเรานำหลักการที่ว่าด้วยการอ้างเหตุผลดังกล่าวมาวิเคราะห์กับการอ้างเหตุผลเพื่อยืนยันว่าเซียงซ้องนั้นมีอยู่จริงก็จำเป็นที่จะต้องพิจารณาจากกฎของการอ้างเหตุผลดังกล่าว คือ (1) ถ้าระบบจริยธรรมที่ทำให้คนได้ไปเกิดหรือการเวียนว่ายตายเกิดตามกฎหมายมีอยู่ วิญญานก็มีอยู่จริง (2) กรณีนี้กฎจริยธรรมของธรรมชาติดังกล่าวมีอยู่ (3) ดังนั้น วิญญานจึงมีอยู่จริง เหตุเพราะกฎเกณฑ์ที่แสดงให้เห็นว่าการเกิดแก่เจ็บตาย ตามกระบวนการแห่งสังสารวัฏนั้นมีอยู่ กฎแห่งการทำความกรรมและการรับกรรมตามที่ได้กระทำซึ่งจะก่อให้เกิดในโลกนี้และโลกหน้ามีอยู่และสถานที่รองรับคือภพภูมิของผู้ทำชั่วนั้น มีอยู่ เมื่อพิจารณาจากกรอบหลักการดังกล่าวก็ยอมรับและยืนยันได้ว่าเซียงซ้องนั้นมีอยู่จริง

5) การอ้างเหตุผลแบบอื่น ๆ นอกจากนี้ การพิสูจน์ความมีอยู่จริงของเซียงซ้องยังสามารถพิสูจน์ได้จากประสบการณ์ทางศาสนา สามารถแบ่งเป็น 3 ประการคือประสบการณ์ทางศาสนาในยุคดึกดำบรรพ์แบบเทวนิยม และแบบอเทวนิยม โดยการจะมีประสบการณ์ดังกล่าว จะต้องมียุคมุ่งหมายสำคัญก็คือ (1) การเข้าถึงสิ่งสูงสุดคือพระเจ้า นิพพาน โมกษะ และ (2) การปฏิบัติเพื่อให้รู้เห็นความจริงที่ไม่อาจจะเห็นได้ด้วยเหตุเพียงคำบรรยายหรือตาเปล่าได้ แต่ต้องอาศัยทั้งจิต พิธีกรรม เพื่อให้เข้าถึงประสบการณ์นั้น ๆ และเมื่อพิจารณาจากหลักฐานเหล่านั้น จะสามารถยืนยันเรื่องความมีอยู่ของเซียงซ้องผ่านประสบการณ์ทางศาสนาที่เราสามารถเห็นวิญญานได้ด้วยอำนาจของญาณสมาธิในระดับสูง ซึ่งถือว่าเป็นประสบการณ์ทางศาสนาโดยตรง เมื่อพิจารณาจากกรณีดังกล่าวเราจึงสามารถที่จะยืนยันได้ว่าเซียงซ้องนั้นมีอยู่จริง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ความมีอยู่ของเชิงซ้อนบ้านโพน ตำบลโพนทอง อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม” ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็นจึงได้นำประเด็นเหล่านั้นมาเพื่อการอภิปรายผล ดังนี้

1. ความเชื่อของมนุษย์ เกิดขึ้นจากประสบการณ์ของมนุษย์ที่อยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสังคม ทำให้เชื่อในสิ่งลึกลับ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ อำนาจเหนือธรรมชาติ โดยเชื่อว่าธรรมชาติมีอำนาจอะไรอย่างหนึ่งสถิตอยู่ อำนาจที่สามารถบันดาลให้เป็นได้นั้น เรียกว่า วิญญาณ เชื่อว่า สรรพสิ่งในโลกมีวิญญาณสิงอยู่ทั้งหมด มีความเชื่อว่าวิญญาณเหล่านั้น มีอำนาจบันดาลความสุขความทุกข์ให้แก่มนุษย์ได้ โดยในแต่ละชุมชนก็จะมี ความเชื่อผีแต่ละชนิดที่มีในชุมชนของตนเองจะประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ เพื่อให้ผีดีคุ้มครองหรือไม่มาทำอันตรายตนเอง และครอบครัว เกิดสวัสดิมงคลในชีวิต พิธีกรรมเชิงซ้อนก็เช่นกันเป็นความเชื่อแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับผีและวิญญาณ ซึ่งความเชื่อนี้เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจและมีอิทธิพลต่อชาวอีสาน เป็นพิธีเกี่ยวกลความผาสุก และทำลายความชั่วร้ายของสังคมด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ นิวัฒน์ หนองเกษม (2557 : 67) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ความเชื่อเรื่องผีปู่ตาภาคอีสาน : กรณีศึกษา บ้านครบุรี ตำบลครบุรีได้ อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา” พบว่า ผีปู่ตาเป็นผีบรรพบุรุษที่ยังคงห่วงใย และคอยดูแล ปกป้อง คุ้มครอง รักษาชาวบ้านให้อยู่อาศัยอย่างร่มเย็นเป็นสุข และความเชื่อเรื่องผีปู่ตาเป็นความเชื่อที่ฝังแน่นอยู่กับวิถีชีวิตของชาวบ้านทุกยุคทุกสมัยผ่านคำสอนของพ่อแม่ปู่ตายาย การบอกเล่าเรื่องราวลึกลับของผีปู่ตา และประสบการณ์เกี่ยวกับพลังอำนาจความศักดิ์สิทธิ์ของผีปู่ตาที่ชาวบ้านสัมผัสได้ด้วยตนเองอย่างชัดเจน ส่งผลให้ผีปู่ตามีบทบาทและอิทธิพลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน

2. พิธีกรรมเชิงซ้อนของชาวบ้านโพน เป็นพิธีกรรมที่ชาวบ้านมีความเชื่อถือ เพราะเชื่อว่าเชิงซ้อนเป็นสิ่งที่สถิตของอำนาจลึกลับหรือสิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นพิธีกรรมที่สร้างขึ้นจากความเชื่อของชาวบ้านที่ปฏิบัติมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ และเชื่อว่าผีเชิงซ้อนมีหน้าที่ติดต่ออำนาจลึกลับหรือสิ่งเหนือธรรมชาติ และหมอเสี่ยงจะทำพิธีอัญเชิญเทพหรือวิญญาณศักดิ์สิทธิ์มาสิงโครงร่างหุ่นที่ทำด้วยขี้ผึ้งที่มีโครงร่างคล้ายมนุษย์เพื่อประกอบพิธีกรรมในการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ การเสี่ยงทายต่างๆ และพิธีกรรมยังช่วยอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อบรรเทาข้อสงสัย และช่วยทำให้ชุมชนมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับ ชัยณรงค์ ต้นสุข (2549 : 2-3) ได้ทำวิจัยเรื่อง “นาฏยประดิษฐ์การแสดงพื้นบ้านของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด” พบว่า การแสดงที่สร้างสรรค์ขึ้นจากพิธีกรรมความเชื่อของชาวอีสาน เนื่องจากการอนุรักษ์พิธีกรรมตามแบบชาวบ้านของชาวอีสานที่มีการยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน และเชื่อว่าพิธีกรรมเป็นสิ่งที่สามารถสร้างขวัญกำลังใจให้เกิดขึ้นในชุมชน และยังได้นำพิธีกรรมมาเป็นการจัดระเบียบทางสังคมเพื่อให้ชาวบ้านเกิดความสามัคคี เป็นต้น

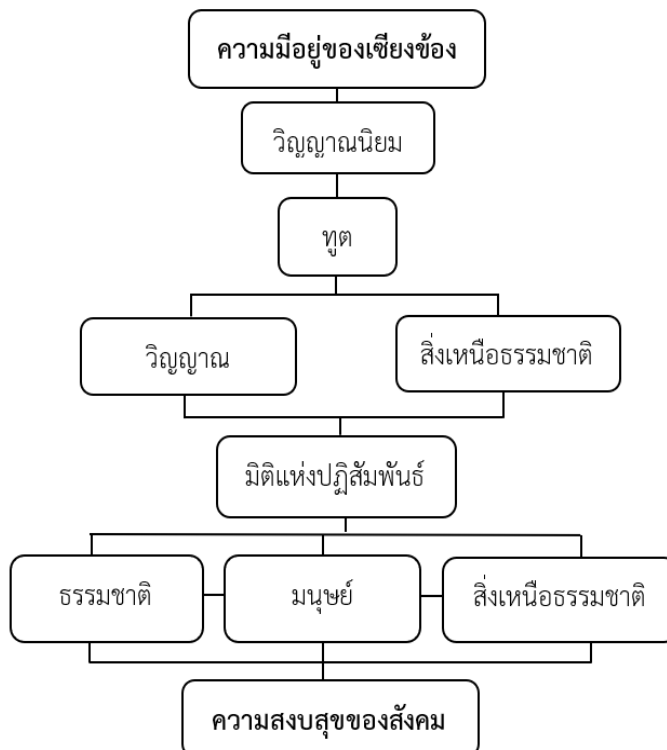
3. ปัจจุบันความรู้ทางวิทยาศาสตร์ได้เจริญรุ่งเรืองและให้คำตอบในเรื่องลึกลับต่างที่มนุษย์สงสัย แต่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ก็มีข้อจำกัดในการให้คำตอบได้เฉพาะส่วนที่เป็นรูปธรรมเท่านั้น ในเรื่องของนามธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบความเชื่อในมิติของวิญญาณความรู้ทางวิทยาศาสตร์ยังไม่ให้คำตอบแก่นมนุษย์ ได้จึงทำให้มนุษย์ต้องพึ่งพิธีกรรมต่างๆ เพราะเชื่อว่า พิธีกรรมต่างๆ ที่ทำขึ้นเป็นการสื่อถึงเทพเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ยุทธพงษ์ สืบศักดิ์วงศ์ (2546 : 47) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ความคิดทางปรัชญาในภาคพื้นดิน” พบว่า มังมีแนวคิดทางด้านอภิปรัชญาว่าโลกประกอบด้วยลักษณะ 2 ส่วนที่ปฏิสัมพันธ์กัน คือส่วนที่เป็นรูปธรรม ซึ่งแสดงผลให้เราเห็นได้ผ่านประสาทสัมผัส เช่น ร่างกายมนุษย์และสัตว์ ต้นไม้ พืช โลก ดวงดาว สสารและพลังงานต่าง ๆ เป็นต้น เมื่อมอง ในลักษณะองค์รวมก็คือ ระบบโลกและจักรวาลทั้งหมดที่เราได้รับรู้เฉพาะแต่ด้านกายภาพเท่านั้น ซึ่งมังเรียกว่า โลกมนุษย์ อีกส่วนหนึ่งก็คือ ส่วนนามธรรม ซึ่งมังถือว่าเป็นส่วนที่อยู่เหนือการรับรู้ผ่านทางประสาทสัมผัส เช่น ขวัญ หรือ วิญญาณ และ ผี เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ได้ปรากฏอยู่ในโลกแห่งผี และสัมพันธ์กับมนุษย์และสรรพสิ่งบนโลกมนุษย์ในเรื่องชีวิตโดยเฉพาะชีวิตมนุษย์ ชีวิตมีองค์ประกอบทั้งส่วนที่เป็นรูปธรรมได้แก่ ส่วนร่างกาย และส่วนที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ขวัญ หรือวิญญาณ ใจและชีวิต เป็นต้น ทั้งสามส่วนนี้เมื่อมนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ล้วนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และยังสอดคล้องกับ สัญญา สะสอง (2544 : 35-48) ได้ทำวิจัยเรื่อง “แนวคิดเชิงปรัชญาในวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน” พบว่า ชาวไทอีสานมีแนวคิดเกี่ยวกับโลกมนุษย์ และสิ่งเหนือธรรมชาติในลักษณะปฏิสัมพันธ์กัน คือ โลกและมนุษย์ถูกสร้างโดยพญานาคร ซึ่งเป็นผีที่ยิ่งใหญ่ที่สุด พระองค์ทรงควบคุมให้โลก และมนุษย์ดำเนินไปตามกฎเกณฑ์ที่พระองค์ทรงวางไว้ ซึ่งมนุษย์สามารถไปมาหาสู่กับโลกของพญานาครและ โลกของมนุษย์เหล่าอื่นได้ในชีวิตจริง และพากันให้ความความเคารพยำเกรงในธรรมชาติ และสิ่งเหนือธรรมชาติ เพราะเชื่อว่าธรรมชาติมีผีคอยปกป้องคุ้มครองอยู่ และสามารถให้คุณให้โทษกับมนุษย์ได้ จากแนวคิดแบบปฏิสัมพันธ์นี้ นำไปสู่วิธีคิดแบบองค์รวม คือ การคิดเชื่อมโยงมนุษย์ธรรมชาติ และสิ่งเหนือธรรมชาติเข้าด้วยกัน ไม่ได้แบ่งแยกส่วนใดส่วนหนึ่งอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดจากกันเป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ในพิธีกรรมเชิงฆ้องของชาวอีสานทั่วไป
2. ควรศึกษาเชิงวิเคราะห์พิธีกรรมเชิงฆ้องในมุมมองพุทธปรัชญาเถรวาท
3. ควรศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมเชิงฆ้องในแต่ละท้องถิ่นของชาวอีสาน

องค์ความรู้ใหม่

การทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ความมีอยู่ของเชิงซ้อนบ้านโปง ตำบลโพหนอง อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากประเด็นที่กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทำให้ได้รับองค์ความรู้จากการวิจัยว่า พิธีกรรมเชิงซ้อนแม้จะเป็นเพียงคติความเชื่อที่ถือปฏิบัติตามกัน มาจากยุคสู่ยุคดูเหมือนเป็นพิธีกรรมที่มลายเมื่อถูกมองจากความรู้ทางวิทยาศาสตร์ แต่เมื่อมองในแง่มิติของวัฒนธรรมจะทำให้รู้ว่า พิธีกรรมดังกล่าวนี้ได้มีคุณค่าแก่สังคม ความเชื่อต่อความอยู่ของเชิงซ้อนในมิติของวิญญานนิยม ในฐานะผู้ทำหน้าที่พูดในการสื่อสารกับวิญญาน และสิ่งเหนือธรรมชาติที่สามารถให้คุณให้โทษกับมนุษย์ได้ ทำให้เราเห็นมิติแห่งปฏิสัมพันธ์ที่นำไปสู่วิธีคิดแบบองค์รวมด้วยการเชื่อมโยงมนุษย์ ธรรมชาติ และสิ่งเหนือธรรมชาติเข้าไว้ด้วยกัน และเมื่อเกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ หรือปรากฏการณ์ทางสังคมพิธีกรรมดังกล่าวจะถูกนำมาเพื่ออธิบายหรือหาคำตอบอยู่เสมอจนนำไปสู่ความสงบสุขของการอยู่กันเป็นสังคม สรุปลงเป็นแผนภูมิภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- ชัยณรงค์ ต้นสุข. (2549). นาฏยประดิษฐ์การแสดงพื้นบ้านของวิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระเมธีธรรมมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2532). ปรัชญากรีกโบราณตอนที่ 1-2. กรุงเทพฯ: บริษัท อัมรินทร์ พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด.
- พระวันนี ขนติโพล (ขันตีกุล). (2561). การศึกษาคติธรรมทางพระพุทธศาสนาในพิธีกรรมการบูชาปู่เซียงน้อยของชาวดำบบ้านเป้า อำเภอกะทู้สมุทรสงครามจังหวัดชัยภูมิ. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย).
- นิวัฒน์ หนองเกษม. (2557). ความเชื่อเรื่องผีปูดงอภาคอีสาน: กรณีศึกษา บ้านครบุรี ตำบลครบุรีใต้ อำเภอกะบุรี จังหวัดนครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง).
- มณี พยอมยงค์. (2536). ความเชื่อของคนไทย วัฒนธรรมพื้นบ้าน: คติความเชื่อ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุทธพงษ์ สืบศักดิ์วงศ์. (2546). ความคิดทางปรัชญาในภาษิตมั่ง. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- สำลี รักสุทธี. (2550). ตำนานนิทานผีสาน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา.
- เสรี พงศ์พิศ. (2529). ส่งเสริมอีสานให้น่าเที่ยวหรือจะส่งเสริมการท่องเที่ยวอีสาน. กรุงเทพฯ: ศิลปวัฒนธรรม.
- สมหมาย ฮามคำไพ. (2541). “เซียงซ้อง” รัชม้งคลาภิเษก: อีสานศึกษา. (จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพระราชพิธีรัชม้งคลาภิเษก).
- สัญญา สะสอง. (2544). แนวคิดเชิงปรัชญาในวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่).
- อดิศักดิ์ ทองบุญ. (2548). วิเคราะห์อภิปรัชญาในพระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.